

Szakmai beszámoló

Könyvtári Intézet / Határon túli könyvtári szakemberek képzése és továbbképzése – 2016/2017.

EMMI támogatási azonosító: 23136-3/2016.

A határon túli könyvtárosok képzési, továbbképzési tevékenységét a 2002-2003-as tanévtől kezdve az OSZK Könyvtári Intézete építette ki – határon túli kezdeményezésre. A Határon túli könyvtárak fejlesztési programjának (<http://ki.oszk.hu/content/hatarontuli-koncepcio>) 2007-es kulturális kormányzati elfogadása óta 2011-ig, a rendszeres és kiszámítható állami támogatásnak köszönhetően a tevékenység a fejlesztési programnak megfelelően haladt: a képzéseken 97 intézményből 535 fő vett részt.

2013 májusában az OSZK, a Könyvtári Intézet és az Országgyűlési Könyvtár által megrendezett Magyar Könyvtárosok VII. Világtalálkozója ajánlásainak 6. pontjában a következőképpen erősítette meg a határontúli képzések szükségességét: „A határontúli könyvtárakban létesült bázis-képzőhelyeken folytatni kell a könyvtárosok anyanyelven történő szakmai továbbképzési programját, illetve újabb helyszíneket, képzőintézményeket és képzési témákat kell bevonni a továbbképzésbe”.

E célokat szem előtt tartva 2014 tavaszán a Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően **A Könyvtári Intézet határon túli könyvtári szakemberek képzése és továbbképzése elnevezésű program folytatására a 2014-es év második felében (NKA 3504/01405)** címmel sikeres pályázatot valósítottunk meg, amelynek keretében **nyolc határontúli helyszínen, összesen 200 résztvevő bevonásával 13 képzést bonyolítottunk le.** A résztvevők által a képzések befejezésekor kitöltött minőségbiztosítási kérdőívek kitértek arra: milyen témákban szeretnének a határontúli magyar könyvtárosok a továbbiakban tanfolyamokon részt venni. Ezeket a javaslatokat, valamint partnereink fogadókészségét is figyelembe véve a 2015/2016-os tanévre újabb továbbképzési tervet alakítottunk ki, ennek megvalósítását tette lehetővé **A Könyvtári Intézet „Határontúli könyvtári szakemberek képzése és továbbképzése” elnevezésű programjának folytatása a 2015-ös év második és a 2016-os év első felében (NKA 3504/01418)** címen és azonosítószámon nyilvántartott nyertes NKA-pályázat. A tíz helyszínen – közöttük két újabb határontúli közkönyvtárban: Kárpátalján Tégláson, Felvidéken Párkányban – összesen 266 határontúli magyar könyvtáros vett részt a 15 képzési alkalom során. Mindkét NKA-pályázattal elnyert összeget az oktatói díjak, valamint az utazási és szállásköltségek fedezésére fordítottuk.

2016 nyarán az **EMMI Kulturális Államtitkársága támogatásának köszönhetően** a stratégiának megfelelő program folytatásaként és a korábbi képzések résztvevőinek javaslatai alapján újabb két féléves időszakra kezdhettük el a tervezést a 2016/2017-es tanévre vonatkozóan: a Világtalálkozó ajánlásait figyelembe véve tovább bővítettük mind a képzési tematikát, mind a képzések helyszíneit. A képzések oktatóit a Könyvtári Intézet akkreditált továbbképzési programjain közreműködő kollégák és a könyvtáros szakma elismert, egy-egy téma szakértőjeként számon tartott előadói közül választottuk ki, az Intézet Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési osztályának munkatársai gondoskodtak az oktatók felkéréséről, a képzések időpontjainak összehangolásáról, az utazások, szállások megszervezéséről, a képzések népszerűsítéséről dokumentálásáról – a határontúli partnerek pedig a résztvevők meghívásáról. Ebben a tanévben ismét tíz helyszínen (köztük az újak: a felvidéki Komárom és Gúta) valósítottunk meg 16 képzést – összesen 235 határontúli könyvtáros részvételével; az újonnan felajánlott témák közül a legnagyobb érdeklődésre a gyerekek könyvtárhasználatra nevelése tartott számot.

A megvalósult továbbképzések

2016/2017. őszi félév

A továbbképzés időpontja	A továbbképzés elnevezése	A továbbképzés óra-száma	A továbbképzés helyszíne	Részvevői létszám
2016. szeptember 8-9.	Kapcsolatépítés a könyvtárak és partnereik között	16 óra, 2 nap	Selye János Egyetem Egyetemi Könyvtár (94501 Komárom, Hradná 2.)	6
2016. október 4.	Korszerű tájékoztatás az irodalom területén	8 óra, 1 nap	Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ (9220 Lendva, Fő utca 12.)	6
2016. október 10-11-12.	Minőségbiztosítás a könyvtárakban	24 óra, 3 nap	Bod Péter Megyei Könyvtár (520008 Sepsiszentgyörgy, Gábor Áron utca 14.)	18
2016. október 18-19.	Szín – Tér/Tár – Könyvtár	16 óra, 2 nap	Nagyszőlősi Járási Központi Könyvtár (90300 Nagyszőlős, Borkanyuk út 1.)	15
2016. október 21.	A könyvtárak népszerűsítése az Interneten	8 óra, 1 nap	Fórum Kisebbségkutató Intézet (93101 Somorja, Park utca 4.)	19
2016. október 25-26.	Gyerekek a könyvtárakban	16 óra, 2 nap	Kájoni János Megyei Könyvtár (530223 Csíkszereda, Stadion utca 1/b)	19
2016. október 27.	Könyvtári marketing (könyvtárak és turizmus)	8 óra, 1 nap	Pélmonostori Városi Könyvtár (313000 Pélmonostor, Kralja Tomislava 2.)	7
2016. november 4.	Biblioterápia a könyvtárakban	8 óra, 1 nap	Ipolysági Városi Könyvtár (936 01 Ipolyság, Janko Král' utca 52.)	22

2016/2017. tavaszi félév

A továbbképzés időpontja	A továbbképzés elnevezése	A továbbképzés óraszám	A továbbképzés helyszíne	Részvevői létszám
2017. március 21.	Emberről barátjáról, könyvtárakról, könyvtárosokról	8 óra, 1 nap	Nagyszőlősi Járási Központi Könyvtár (90300 Nagyszőlős, Borkanyuk út 1.)	15
2017. április 19-20.	Gyerekek a könyvtárakban	16 óra, 2 nap	Bod Péter Megyei Könyvtár (520008 Sepsiszentgyörgy, Gábor Áron u. 14.)	12
2017. május 4.	Gyerekek a könyvtárakban	8 óra, 1 nap	Pélmonostori Városi Könyvtár (313000 Pélmonostor, Kralja Tomislava 2.)	10
2017. május 15.	Esélyegyenlőség a könyvtárakban	8 óra, 1 nap	Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ (9220 Lendva, Fő u. 12.)	5
2017. május 25.	Biblioterápia a gyakorlatban	8 óra, 1 nap	Vajdaság Magyar Művelődési Intézet (24400 Zenta, Posta u. 18.)	21
2017. május 29.	Könyvtári marketing (Hagyományos könyvtári reklámanyagok tervezése)	8 óra, 1 nap	Városi Könyvtár (946 03 Gúta, Templom u. 4.)	19
2017. június 16.	Gyerekek a könyvtárakban	8 óra, 1 nap	Községi Könyvtár (943 52 Muzsla, č. d. 877.)	29
2017. június 20-21.	Helyismereti, helytörténeti információk közzététele honlapokon	20 óra, 2 nap	Kájoni János Megyei Könyvtár (530223 Csíkszereda, Stadion utca 1/b)	12

Őszi félévünk a felvidéki Komáromban, a Selye János Egyetem Könyvtárában indult. A könyvtár vezetője, Egyházi Dóra az Országgyűlési Könyvtár által meghirdetett „Könyvtár, ami összeköt” elnevezésű ösztöndíj-pályázat nyerteseként járt a Könyvtári Intézetben, itt ismerkedett meg képzési programjainkkal, és választotta ki a könyvtárakban tartandó továbbképzés témájaként a **könyvtárak és partnereik közötti kapcsolatépítés** módszereit. A képzés oktatói Péterfi Rita, a szentendrei Pest Megyei Könyvtár szakmai igazgatóhelyettese és Vidra Szabó Ferenc könyvtári szakértő voltak. A képzés célja a résztvevők szervezeti kultúrájának fejlesztése volt annak érdekében, hogy munkahelyükön eredményesebben, hatékonyabban végezhessék feladataikat. A képzésben résztvevők a megszerzett ismeretek révén, és képességeik, készségeik fejlesztésével alkalmassá váltak arra, hogy munkahelyük belső értékeit jól tudják kommunikálni a külvilág felé, hogy együtt tudjanak működni a fenntartóval és más szervezetekkel, hogy az elsajátított módszerek alkalmazásával képesek legyenek fejleszteni a könyvtár szolgáltatásait, és mérni a használók elvárásait és elégedettségét. A képzés különösen hasznos azonos munkahelyen dolgozó munkatársakból álló csoportok esetén – mivel a tanfolyam résztvevői az egyetemi könyvtár munkatársai voltak, ez a cél maximálisan megvalósult.

Októberi képzéseink sora Lendván kezdődött, a nemrégén új szervezetté alakult Lendvai Könyvtár és Kulturális Központban, a tanfolyam témája **az irodalomtudomány és -történet területén megvalósítható korszerű tájékoztatás** volt. A képzés megvalósítására Téchy Tündét, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugalmazott osztályvezetőjét kértük fel. A szépirodalmi, irodalomtudományi, irodalomtörténeti tájékoztatás a könyvtári munka egyik legkeresettebb területe a használók oldaláról, az e területen szerzett korábbi tudást a legkorszerűbb információforrások bemutatásával egészíti ki. A résztvevők megismerték a könyvtárakban elérhető legújabb papíralapú és elektronikus szépirodalmi, irodalomtudományi és irodalomtörténeti információforrásokat; példákat láttak arra: hogyan lehet az irodalomtudomány területén használt elektronikus adatbázisok számára megfogalmazni az olvasók információs igényeit, megtervezni a keresést és biztonságosan használni a technikai eszközöket.

A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár munkatársai számára – kérésüknek megfelelően – háromnapos, a **könyvtári minőségbiztosítással kapcsolatos tanfolyamot** szerveztünk, melynek oktatója Vidra Szabó Ferenc könyvtári szakértő volt. A képzés megismertette a résztvevőkkel a könyvtári értékelés és önértékelés folyamatának kialakítását, megszervezését és véghezvitelét az EU tagállamai által elfogadott Közös Értékelési Keretrendszer (Common Assessment Framework) szempontjai alapján kidolgozott könyvtári követelményrendszer szerint. Bemutatta és gyakoroltatta a könyvtár adottságainak és eredményeinek értékelését, számba véve a vezetést, a stratégiát, az erőforrásokat és a folyamatok megvalósításához szükséges adottságokat és a megvalósítás során keletkezett, a használók és a társadalmi közeg számára fontos eredményeket.

A Könyvtári Intézet nyíregyházi képzőpartnerének segítségével **Szín – Tér/Tár – Könyvtár** címmel kétnapos képzést szerveztünk egy újabb kárpátaljai képzési helyszínen, a nagyszőlősi járási könyvtárban. A program célja az volt, hogy a könyvtárosok elsajátítsák: hogyan lehet a többnyelvű és több vallási felekezethez tartozó, a kisebbség és többség fogalmát eltérően értelmező lakosság számára olyan színteret biztosítani a könyvtárban, ahol nem a különbségek, hanem az azonosságok a meghatározók. A képzés gyakorlati példákat hozott arra vonatkozóan, hogyan lehet a könyvtár a kultúra megerősítésének, megújításának és átadásának helyszíne, az identitás műhelye, az együttműködés, partnerség, integráció, a tudásátadás helye (olvasás, olvastatás, játék, bemutató, előadás, vetélkedő, verseny, kiállítás, zenehallgatás, kézművesség, klubok működése stb.); a felhasználóképzés és az iskolán kívüli képzés színtere; a helyi érintettséggel bíró információkat tartalmazó adatbázisok építésének, helyi tudások rögzítésének és különböző generációk találkozásának helyszíne. A program bemutatta, hogyan lehet az igényeket felmérni; az igények és lehetőségek harmóniáját egymáshoz közelíteni; a színtereket fizikálisan és virtuálisan bővíteni; a feltételeket megteremteni és a működést fenntartani. A képzést a nyíregyházi megyei könyvtárból delegált Dr. Vraukóné Lukács Ilona tudományos kutató és Gosztonyi Enikő osztályvezető tartotta.

Az októberi képzések sora Somorján, a Fórum Kisebbségkutató Intézetben folytatódott, ahol Payer Barbara, a MTA Könyvtárának munkatársa **A könyvtárak népszerűsítése az Interneten** címmel tartott egynapos továbbképzést a felvidéki kollégáknak. Napjaink egyik könyvtárakat is népszerűsítő felülete az internetes közösségi média. Ahhoz, hogy a könyvtár minden korosztályt megszólíthasson, azon belül pedig mindenkit a neki megfelelő csatornán érhesse el, ismernie kell a különféle internetes generációkat a digitális bennszülöttektől egészen a digitális bevándorlókig. A képzés bemutatta a könyvtárak lehetséges internetes megjelenési felületeit, a közösségi média kulturális világban betöltött szerepét. Néhány, a hazai és nemzetközi jó gyakorlatból vett konkrét példa segítette a résztvevőket abban: hogyan igazítsák a könyvtár működését a megváltozott internetezési szokásokhoz.

Október végén indult el az egész tanévben nagy érdeklődésre számot tartó képzések sora a **gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatásáról**. Az első helyszín a csíkszeredai Kájoni János Megyei Könyvtár volt, a tanfolyamot Budavári Klára, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugdíjas gyerekkönyvtárosa tartotta. Sok múlik a könyvtárosokon: annyi mindent tehetnek azért, hogy a gyerekek is átélhessék az olvasás szépségét, és a könyvtárak olvasóivá váljanak. A tanfolyam nem csak kitekintés nyújtott a hosszú évtizedek óta kiemelkedően működő anyaországi gyermekkönyvtárak munkájára, programjaira, hanem olyan élménypedagógiai játékokkal indult, amelyeket el is játszottak a résztvevők, hogy a későbbiekben bátran taníthassák gyermekolvasóik számára is. A képzés erős módszertani kínálatot nyújtott – nagyon sok hasznos, a gyakorlatban alkalmazható ötlettel. A résztvevők forgatókönyveket kaptak kis költségigényű kézműves foglalkozásokhoz, jónéhány ajándékot, reklámanyagot stb. a helyszínen el is készítették.

A képzésről a Kájoni János Megyei Könyvtár honlapjára részletes beszámolót jelentettek meg az intézmény munkatársai: <http://konyvtar.hargitamegye.ro/hu/nd/430/gyerekek-a-konyvtarban--szakmai-kepzes-hargita-megyei-konyvtarosoknak>.

Az utolsó októberi továbbképzés Pélfonostorban zajlott, témája a **Könyvtári marketing, ezen belül a könyvtárak és a turizmus kapcsolata** volt, a tanfolyamot Kóródy Judit, a Magyar Telekom könyvtárának vezetője tartotta. A program célja az volt, hogy a résztvevők saját könyvtáruk szolgáltatásainak kialakítása és azok népszerűsítése érdekében megismerjék az üzleti életben sikeresen működő marketing technikákat, és képesek legyenek hatékonyan alkalmazni azokat mind a szolgáltatások fejlesztésében, mind a fenntartókkal és a

felhasználókkal való kommunikációban. A munka során megismerkedtek a marketing szemlélet adaptálásának lehetőségeivel, a szolgáltatások testre szabásának módszereivel, az ügyfélélmény fokozásának eszközeivel és az ügyfélvisszajelzések elemzésének fontosságával.

Az őszi félév utolsó tanfolyamát Ipolyságon a városi könyvtárban, a félév másik új helyszínén tartottuk, **Biblioterápia a könyvtárakban** címmel, a képzés oktatója Dr. Bartos Éva, a Könyvtári Intézet nyugalmazott igazgatója, biblioterapeuta volt. Az olvasási kultúra megerősítése és fejlesztése érdekében a képzés a külföldi gyakorlatban régóta elfogadott eljárást illesztette be a könyvtárosi munkába annak révén, hogy a szakembereket röviden megismertette a biblioterápia elméletével és történetével, felkészítette őket a biblioterápiás csoportok vezetésére, szélesebb körű mentálhigiénés kompetencia megszerzésére önismereti, csoportvezetési, kommunikációs és empátia-gyakorlatok beiktatása révén.

A képzésről beszámoló jelent meg a felvidek.ma online hírportálon (<http://felvidek.ma/2016/11/fo-cel-hogy-egy-szakmai-nyelvet-beszeljunk/>).

Az első tavaszi képzést márciusban Nagyszőlősön szerveztük meg, ismét a nyíregyházi kollégák – Dr. Vraukóné Lukács Ilona tudományos kutató és Gosztonyi Enikő osztályvezető – segítségével: Embert barátjáról, könyvtárat könyvtárosáról címmel olyan tanfolyam megtartására került sor, amelyen a kárpátaljai könyvtárosok megismerkedhettek a könyvtárosokkal szemben támasztott alapvető személyiségjegyekkel. A képzés önismereti teszt kitöltésével és értékelésével kezdődött. A hasonló személyiségjegyekkel rendelkezők kiscsoportokba rendeződve maguk határozták meg azt a szintet, ahová a könyvtárossal szemben támasztott alapvető elvárásokhoz képest elhelyezik önmagukat; konkrét szituációkban mutatták be könyvtáros-könyvtáros és könyvtáros-felhasználó viszonyát.

Áprilisban az első őszi alkalom után másik erdélyi képzési helyszínünkön, Sepsiszentgyörgyön is sor került a **gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatására** – ismét Budavári Klára segítségével.

Előadónk meghívást kapott a **romániai magyar könyvtárosok napjára** is – így útban hazafelé ismét Csíkszeredában töltött egy napot, ahol többek között a képen látható különlegesség – hatalmas szappanbuborék – készítésére tanította meg a könyvtárosokat.

Május elején a **gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének bemutatásához** a következő állomás a pélmonostori városi könyvtár volt, ahol a tanfolyamon – a határmenti együttműködés szép példáját megvalósítva – a mohácsi városi könyvtár kollégái is részt vettek.

Május közepén Lendván a **könyvtári esélyegyenlőség** témája volt az egész napos képzés programja, a tanfolyamot Dr. Bartos Éva, a Könyvtári Intézet nyugalmazott igazgatója tartotta. A program felkészítette a könyvtár munkatársait az egyenlő esélyű hozzáférés követelményeinek megvalósítására: áttekintette a fogyatékkal, a szociális, az etnikai és nemzetiségi kisebbségi hátrányokkal járó problémákat, az érintett rétegek, csoportok kialakult élethelyzetének okait és következményeit; megfogalmazta a számukra nyújtandó könyvtári ellátás biztosításának szakmai és minőségi követelményeit, rávilágított az állami és társadalmi intézményekkel, civil szervezetekkel, társaságokkal, alapítványokkal stb. való együttműködés szükségességére.

A tavaszi **biblioterápiai képzést** Zentán, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben tartottuk, a képzés oktatója Dr. Bartos Éva biblioterapeuta mellett Horváth Judit pszichológus volt. Az egynapos felkészítő program a zentai Intézet Szerbiában akkreditált továbbképzéséhez kapcsolódott annak érdekében, hogy a résztvevők által elsajátított eljárás mind a művelődési hátrányokkal rendelkező gyerekek és fiatalok felzárkóztatásához, mind a kiemelkedően tehetséges gyerekek továbbfejlesztéséhez segítséget nyújtson.

A tanév legnépszerűbb témáját, a **gyerekek könyvtárhasználatra nevelésének** tanfolyamát a felvidéki Muzslán is megszerveztük – az egeri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár gyerekkönyvtárosát, Luzsi Margót kérve fel a képzés oktatójának. A kurzus során a résztvevők elsajátították, hogyan lehet a legkülönbözőbb eszközök (a mese, a mondóka, a játék, stb.) és a könyvtáros személyiségének harmonikus együttesével örömteljes együttléteket varázsolni a könyvtárba. Minden ismeretet, játékot, mesét, mondókát saját élményként próbálták ki a nagy létszámú csoport tagjai. A résztvevők lelkileg felfrissülve, feltöltődve tértek haza a képzési nap után.

A határmenti együttműködés e képzésen is megvalósulhatott: az esztergomi városi könyvtár munkatársainak egy része is ott volt a tanfolyamon.

Másik tavaszi felvidéki helyszínünk Gúta volt, ahol az előző félévben már felmerült téma – a Könyvtári marketing – másik, újabb aspektusa, a **hagyományos könyvtári reklámanyagok tervezése** volt. Előadóként éppen ezért ismét Kóródy Juditot, a Magyar Telekom könyvtárának vezetőjét kértük fel.

A képzésről részletesen beszámolt a gútai Városi Televízió: <https://www.youtube.com/watch?v=fOhmZcHZcec&feature=youtu.be>.

Az idei utolsó tavaszi képzés megszervezésére Csíkszeredában került sor: Sándor Tibor, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének vezetője és Takáts Béla, a szolnoki Versegly Ferenc Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet igazgatóhelyettese helyismereti, helytörténeti információk honlapokon való közzétételéről tartott két és fél napos tanfolyamot. A program a tágan értelmezett helytörténetírás metodikájával és a könyvtári helyismereti tevékenységgel foglalkozott. A résztvevők megismerték a leggyakrabban alkalmazott módszereket és segédeszközöket, találkoztak a helyismereti-helytörténeti kiadványok fajtáival. Különös hangsúlyt kapott a programban a könyvtári szolgáltatások között kiemelt helyet foglaló helytörténeti-helyismereti bibliográfiák és faktográfiai adattárak nyomtatott és elektronikus közzététele.

A megvalósítást szervező Könyvtári Intézet a támogatás felhasználása során teljes egészében, többszempon t u keresést is lehetővé téve megújította a határon túli továbbképzéseket bemutató honlapot: <https://konyvtarakhataroknelkul.hu/>; a tanfolyami résztvevők számára pedig mappába rendezett jegyzetömböt, kártyanaptárt, szórólapot (ld. a beszámoló mellékleteként) készítettet t és osztott szét a határon túli helyszínek szervezőinek segítségével a képzési alkalmak során.

A fentiek jól mutatják, hogy az EMMI Kulturális Államtitkárság támogatásának köszönhetően, a korábbi NKA-pályázatok folytatásaként nemcsak fennmaradt, hanem tovább is épült a Kárpát-medencei Magyar Könyvtárosok Továbbképzési Hálózata. A résztvevők által kitöltött minőségbiztosítási kérdőívek válasza i alapján elmondhatjuk, hogy a határon túli magyar könyvtárosoknak fontos erkölcsi és szakmai támaszt jelent az anyanyelvi szakmai továbbképzés lehetősége.

Dr. Hangodi Ágnes
témafelelős
Könyvtári Intézet
Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési osztály